

ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΜΕΛΕΤΗ & ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ & ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΑΝΑΤΥΠΟ

Βασίλης Πλακούλας
Δικηγόρος

| ΤρΕφΑθ 6356/2025
Διαιτησία εμπορική

Online πρόσβαση σε ΔΕΕ στην Πλατφόρμα Νομικού Περιεχομένου | www.qualex.gr

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Διαιτησία εμπορική

ΤρΕφΑθ 6356/2025*

Πρόεδρος: Ε. Ασημακοπούλου, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγητής: Η. Κανελλόπουλος, Εφέτης
Δικηγόροι: Β. Κωνσταντινίδης, Κ.-Μ. Σεργάκη,
Χ. Παπαματθαίου, Ο.-Λ. Μπασακάρου

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ. ΛΟΓΟΙ ΑΚΥΡΩΣΗΣ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ. Υπέρβαση εξουσίας και ερμηνεία ενωσιακού δικαίου. Ακύρωση διαιτητικής απόφασης για λόγους δημόσιας τάξης. Μη ελεγκτή κατ' ουσίαν η προστασία των ιδιωτικών συμφερόντων. Μη προσβολή της δημόσιας τάξης η εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου ή η ελλιπής αιτιολογία της διαιτητικής απόφασης. Συσταλτική ερμηνεία των εξαιρέσεων του άρθρου 346 ΣΛΕΕ. Αποκλειστικός σκοπός η προστασία ζωτικών συμφερόντων εθνικής ασφάλειας όχι οικονομικά ή βιομηχανικά συμφέροντα.

Διατάξεις: άρθρα 897 επ. ΚΠολΔ, 34 Ν 2735/1999, 346 ΣΛΕΕ

Παρατηρήσεις

Ι. Εισαγωγή

1. Η σχολιαζόμενη απόφαση εντάσσεται στον γενικότερο προβληματισμό που εκκίνησε με τη νομολογία του ΔΕΕ και αφορά σε αμφισβητήσεις στην -έως τώρα αναντίλεκτη- διαιτητευσιμότητα των διαφορών ενωσιακού δικαίου. Στη σχετική νομολογία του ΔΕΕ, όπως διαμορφώθηκε στις υποθέσεις *Achmea*², *Komstroy*³ και *PL Holdings*⁴, κρίθηκαν ασυμβίβαστες με το ενωσιακό δίκαιο διαιτητικές ρήτρες που εμπεριέχονται σε Διμερείς (ή/και Πολυμερείς) Επενδυτικές Συμφωνίες, επειδή, κατά τη κρίση του ΔΕΕ, αυτές προσβάλλουν την αυτονομία της ενωσιακής έννομης τάξης, διατυπώνοντας ωστόσο ρητή εξαίρεση υπέρ της εμπορικής διαιτησίας.

2. Στο πλαίσιο αυτό (και παρά την ως άνω ρητή εξαίρεση), το Συμβούλιο της Επικρατείας επεξεργάστηκε το σκεπτικό των ανωτέρω αποφάσεων στο πεδίο της εμπορικής διαιτησίας, κρίνοντας ότι ρήτρες διαιτησίας που περιλαμβάνονται σε «**επενδυτικές**» συμφωνίες του Ελληνικού Δημοσίου (όπως χαρακτηρίστηκαν από το ΣτΕ οι εκεί επίδικες Συμβάσεις Παραχώρησης) και υπάγουν διαφορές σχετικές με το Φ.Π.Α. (πεδίο ενωσιακής ρύθμισης) σε διαιτησία, θίγουν την αυτονομία του δικαίου της ΕΕ, αντίκεινται στο πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο και είναι, ως εκ τούτου, άκυρες⁵. Τούτου δοθέντος, το ΣτΕ έκρινε ότι διαιτητικές

* Η απόφαση ΤρΕφΑθ 6356/2025 έχει δημοσιευθεί στο ΔΕΕ 1/2026, σελ. 63.

2. ΔΕΕ C-284/16, *Achmea*, απόφ. 6.3.2018.

3. ΔΕΕ C-741/19, *Komstroy*, απόφ. 2.9.2021.

4. ΔΕΕ C-109/20, *PL Holdings*, απόφ. 26.10.2021.

5. ΣτΕ 246-252/2022 ΤΝΠ Qualex· ΣτΕ 601-603/2023 ΤΝΠ Qualex. Βλ. κριτική σε *Μπαμπινιώτη*, Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 251/2022 (7μ) (Υπαγωγή διαφορών σε διαιτησία - Σύμβαση παραχώρησης κυρωθείσα με νόμο), Διδ 1/2022, 56-57· Καλαβρό, Η εμπορική και η λεγόμενη «επενδυτική» διαιτησία σε κρίση - Σκέ-

αποφάσεις που εκδίδονται επί τη βάσει τέτοιων ρητρών έχουν εκδοθεί καθ' υπέρβαση της εξουσίας του διαιτητικού δικαστηρίου.

3. Προς άρση του σχετικού προβληματισμού που δημιουργήθηκε από την ανωτέρω νομολογία, το Τριμελές Εφετείο Αθηνών διακηρύσσει τη διαιτητευσιμότητα διαφορών που άπτονται ζητημάτων ενωσιακού δικαίου και επιβεβαιώνει τη διαχρονική κανονιστική σημασία της νομολογίας *Nordsee*⁶.

II. Η απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών

4. Η συγκεκριμένη διαφορά ανέκυψε στο πλαίσιο σύμβασης προμήθειας αμυντικού εξοπλισμού μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και αναδόχου γερμανικής εταιρείας δραστηριοποιούμενης στον τομέα της άμυνας. Η επίδικη σύμβαση εξελίχθηκε ανώμαλα με την ανάδοχο να παραπονείται για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις και αντισυμβατικές παρακρατήσεις πληρωμών. Η ανάδοχος προσέφυγε ενώπιον διαιτητικού δικαστηρίου συγκροτηθέντος σύμφωνα με τους κανόνες διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου διεκδικώντας τόκους υπερημερίας από τις καθυστερημένες πληρωμές υπολογιζόμενους σύμφωνα με την Οδηγία 2000/35/EK και επιστροφή ορισμένου αδικαιολογήτως παρακρατηθέντος ποσού. Τελικά, το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεώθηκε να καταβάλει στην εταιρεία τους τόκους υπερημερίας και να επιστρέψει μέρος του παρακρατηθέντος ποσού νομιμοτόκως. Το Διαιτητικό Δικαστήριο απέρριψε άπαντες τους ισχυρισμούς του Ελληνικού Δημοσίου ότι η σύμβαση είχε εξαιρεθεί από το πεδίο του ενωσιακού δικαίου (και άρα και της Οδηγίας 2000/35/EK) δυνάμει του Άρθρου 346 ΣΛΕΕ.

5. Η σχολιαζόμενη απόφαση εκδόθηκε, λοιπόν, στο πλαίσιο αγωγής ακυρώσεως της διαιτητικής απόφασης κατ' άρθρο 34 του Ν 2735/1999. Οι προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως, που συνοψίζονται σε υπέρβαση εξουσίας του διαιτητικού δικαστηρίου συνδυαστικά με ακυρότητα της ρήτρας διαιτησίας αφενός και παραβίαση της διεθνούς δημόσιας τάξης της Ελλάδας αφετέρου⁷, απορρίφθηκαν άπαντες από το Εφετείο.

6. Με την επίδικη αγωγή του, το Ελληνικό Δημόσιο ισχυρίστηκε -μεταξύ άλλων- ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα, «*διότι το Διαιτητικό Δικαστήριο υπερέβη την εξουσία του, [...] διότι εφάρμοσε και ερμήνευσε διατάξεις ενωσιακού δικαίου, παρά την ακυρότητα της συμφωνίας διαιτησίας του άρθρου 18.3. της σύμβασης, κατά το μέρος που για τη συναφή με το σκέλος αυτό τιθέμενη ενώπιον αυτού διαφορά απαιτείται ερμηνεία και εφαρμο-*

γή κανόνων ενωσιακού δικαίου». Παρ' ότι δεν αναφέρεται ρητά, μπορούμε να εικάσουμε ότι το Ελληνικό Δημόσιο επικαλέστηκε την προαναφερθείσα νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας για την υποστήριξη της επιχειρηματολογίας του.

7. Το Εφετείο απέρριψε τον συγκεκριμένο ισχυρισμό και τον επ' αυτού βασιζόμενο λόγο ακυρώσεως ως μη νόμιμο. Με μια σύντομη ανάλυση της απόφασης του ΔΕΕ στην *Nordsee* (C-409/05), το Δικαστήριο συνήγαγε ότι «*η συμφωνία υπαγωγής στη διεθνή διαιτησία μπορεί να περιλαμβάνει και ζητήματα, που άπτονται της ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων του ενωσιακού δικαίου, ακόμη και αν αυτοί αποτελούν θεμελιώδεις διατάξεις (διατάξεις δημόσιας τάξης) [...] και, αφετέρου, το διαιτητικό δικαστήριο δύναται να προβαίνει σε ερμηνεία και εφαρμογή των ως άνω διατάξεων*». Σημείωσε δε ότι η παραδοχή αυτή δεν μεταβάλλεται από το γεγονός πως τα διαιτητικά δικαστήρια δεν έχουν τη δυνατότητα προδικαστικής παραπομπής στο ΔΕΕ σχετικά με ζητήματα ερμηνείας ενωσιακού δικαίου. Υπό το φως των ανωτέρω, κρίθηκε ότι «*το Διαιτητικό Δικαστήριο είχε τη δυνατότητα με την προσβαλλόμενη απόφασή του να προβεί σε ερμηνεία και εφαρμογή αυτών (διατάξεων), ο χαρακτηρισμός των οποίων, είτε ως διατάξεων ενωσιακού δικαίου, είτε ως διατάξεων δημόσιας τάξης, δεν επηρεάζει την δεκτικότητα διαιτητικής επίλυσης της ένδικης διαφοράς*». Εν πολλοίς, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε πανηγυρικά ότι οι διαφορές που άπτονται ερμηνείας ή/και εφαρμογής ενωσιακού δικαίου είναι καθόλα διαιτητέυσιμες.

8. Είναι άξιο σχολιασμού πάντως (ή -μάλλον- επαίνου) ότι το Εφετείο εισήγαγε τον κανόνα περί διαιτητέυσιμου των ενωσιακών διαφορών με σημαντικά ευρεία διατύπωση χωρίς να τον συνδέσει με τις ιδιαιτερότητες της επίδικης υπόθεσης ή να τον εξαρτήσει από άλλες προϋποθέσεις. Σε αντίθεση με τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία συνέδεσε τη μη δεκτικότητα υπαγωγής ενωσιακών διαφορών σε διαιτησία με την συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου ως διαδίκου και τον χαρακτήρα της επίδικης σύμβασης ως «επενδυτικής», το Εφετείο Αθηνών δεν υιοθέτησε ανάλογες κρίσεις, χωρίς πάντως να λάβει ρητή θέση ως προς την ορθότητα της προσέγγισης του ΣΤΕ.

9. Σημειώνεται, τέλος, ότι στο πλαίσιο της ανωτέρω κρίσης του, το Εφετείο υπογράμμισε ότι το Ελληνικό Δημόσιο «*ουδέποτε επικαλέστηκε [την ακυρότητα της διαιτητικής συμφωνίας] καθόλα τα διαδικαστικά στάδια της διαιτησίας, όπως άλλωστε το ίδιο συνομολογεί*». Η σύντομη αυτή μνεία δικαιολογείται από την παράλληλη εφαρμογή του πλέγματος διατάξεων των άρθρων 16(2) και 4 του Ν 2735/1999, οι οποίες εμποδίζουν ένα μέρος να προβάλει αντιρρήσεις κατά της διαιτητικής συμφωνίας το πρώτον με την αγωγή ακυρώσεως, στο μέτρο που παρέλειψε να το πράξει παραδεκτά ενώπιον του διαιτητικού δικαστηρίου.

III. Επίλογος

10. Η σημασία της υπ' αριθμ. 6356/2025 απόφασης του Εφετείου Αθηνών είναι αυταπόδεικτη για όσους ασχολούνται με τη διαιτησία σε πρακτικό επίπεδο. Η απόφαση διακηρύσσει πανηγυρικά ότι οι διαφορές που άπτονται της ερμηνείας ή/και της εφαρμογής κανόνων ενωσιακής

ψεις ενόψει των ΣτΕ 246/2022 και 251/2022, Διαιτ 1/2024, 13-14· Παμπούκη, Διαιτησία (Ενημερωμένο με τον Ν 5016/2023 ο οποίος αντικατέστησε τον Ν 2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία), 2024, σ. 69-71.

6. ΔΕΚ C-102/81, *Nordsee*, Συλλ. 1982, σ. 1095. Βλ. και ΔΕΚ C-126/97, *Eco Swiss*, Συλλ. 1999, σ. I-3055.

7. Ο 2^{ος} και 3^{ος} λόγος ακυρώσεως που αφορούν την παραβίαση των διατάξεων του Άρθρου 346 ΣΛΕΕ και της Οδηγίας 2000/35/EK (προσβολή της διεθνούς δημόσιας τάξης) δεν θα εξεταστούν περαιτέρω στο παρόν, καθώς βρίσκονται εκτός πεδίου ενδιαφέροντος. Πάντως, η συγκεκριμένη επιχειρηματολογία απορρίφθηκε καθόσον κρίθηκε ότι κανένα από τα δύο νομοθετήματα αυτά δεν εμπίπτει στην έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης κατά ΑΚ 33.

προέλευσης είναι δεκτικές υπαγωγής σε διαιτησία. Εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός ότι ο κανόνας της διαιτητευσιμότητας διατυπώνεται απορροπώτα και χωρίς επιφυλάξεις σχετικά με τους διαδίκους ή το είδος της σύμβασης από την οποία απορρέει η αγόμενη σε διαιτησία διαφορά.

11. Η απόφαση του Εφετείου επιβεβαιώνει για μια ακόμη φορά ότι η Ελλάδα είναι ένα φίλα προσκείμενο στη διαιτησία forum, όπως αυτό ενδεικνύεται από πληθώρα εξελίξεων σε πρακτικό και νομοθετικό επίπεδο. Η αυξητική τάση χρήσης του θεσμού της διαιτησίας, η ενημέρωση του νομοθετικού πλαισίου για τη διεθνή εμπορική διαιτησία με τον Ν 5016/2023, η εδραίωση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας (ΕΟΔΙΔ) ως σημαντικού κέντρου θεσμικής διαιτησίας στα ελληνικά νομικά πράγματα, αλλά και η σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν θα μπορούσαν παρά να συνοδεύονται από αντίστοιχη ευνοϊκή αντιμετώπιση της διαιτησίας και από τα πολιτειακά δικαστήρια.

14. Σημειώνεται, πάντως, ότι παρά την επιβεβαίωση της διαιτητευσιμότητας των διαφορών ενωσιακού δικαίου από το Εφετείο Αθηνών, παραμένει αναγκαία η σαφής οριοθέτηση της σχετικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Τούτο δε γιατί υφίσταται ο κίνδυνος δημιουργίας «διαιτησιών δύο ταχυτήτων» έναντι του Ελληνικού Δημοσίου, ιδίως όταν αντικείμενο της διαιτησίας είναι λ.χ. η διαπίστωση της παρανομίας διοικητικής πράξης και η εκάστοτε διαφορά άπτεται της ερμηνείας και εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου. Συγκεκριμένα, εφόσον μια διαιτητική απόφαση κρίνει ακυρωτέα μια διοικητική πράξη, τα διοικητικά δικαστήρια που θα κληθούν να την ακυρώσουν, μπορεί, δεσμευόμενα από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, να μην την λάβουν καν υπόψη ως εκδοθείσα «καθ' υπέρβαση των νομίμων ορίων του διαιτητικού δικαστηρίου». Αν, από την άλλη, δεν τίθεται ζήτημα ακύρωσης διοικητικής πράξης και η διαιτητική απόφαση περάσει τυχόν μόνο από τη βάση των πολιτικών δικαστηρίων (λ.χ. στο πλαίσιο αγωγής ακυρώσεως), αυτή θα έχει την ανάλογη και ανωτέρω περιγραφόμενη θετική αντιμετώπιση. Είναι αυτονόητο πως η ανωτέρω «διχοτόμηση» εντείνει την ανασφάλεια δικαίου με άγνωστα αποτελέσματα.

Βασίλης Πλακούλας
Δικηγόρος

NΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εκδόση | Εκπαίδευση | Καινοτομία

ΑΘΗΝΑ - ΚΕΝΤΡΙΚΑ:

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 | T 210 3678800 (30 γραμμές) | F 210 3678922 | E info@nb.org

ΑΘΗΝΑ:

Μαυρομιχάλη 2, 106 80 | T 210 3607521 | F 210 3603975 | E m2bookstr@nb.org

ΠΑΤΡΑ:

Κανάρη 15, 262 22 | T 2610 361600 | F 2610 361515 | E nbpatra@nb.org

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Φράγκων 1, 546 26 | T 2310 545618, 2310 532134 | F 2310 551530 | E nbthess@nb.org

www.nb.org